

OCENA DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEK PUBLICZNYCH WARMII i MAZUR

**za rok
2016**

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
SIEĆ, ZASOBY, DOSTĘP, INFRASTRUKTURA	4
SIEĆ	4
ZBIORY	7
PRACOWNICY	10
PŁACE	11
INFRASTRUKTURA	11
KOMPUTERYZACJA	12
WYKORZYSTANIE USŁUG, WYDAJNOŚĆ i EFEKTYWNOŚĆ	15
CZYTELNICY	15
AKTYWNOŚĆ i UDOSTĘPNIANIE ZBIORÓW BIBLIOTECZNYCH	17
WYKORZYSTANIE INNYCH USŁUG BIBLIOTECZNYCH	18
POTENCJAŁ i ROZWÓJ	19
USŁUGI SIECIOWE I INTERAKTYWNE	19
PODNOSZENIE KOMPETENCJI PRACOWNIKÓW	21
BIBLIOTEKI JAKO MIEJSCA AKTYWNOŚCI RÓŻNYCH GRUP UŻYTKOWNIKÓW	22
PARTYCYPACJA SPOŁECZNA	23
POZYSKIWANIE ŚRODKÓW POZABUDŻETOWYCH	24

WPROWADZENIE

W 2016 r. z usług 301 bibliotek publicznych i filii województwa warmińsko-mazurskiego korzystały 226 824 osoby, tj. 15,78% mieszkańców regionu. Użytkowali oni 5 260 792 jednostek zbiorów i zasięgnęli 520 649 informacji. Statystyczny mieszkaniec skorzystał średnio z 3,66 jednostek ewidencyjnych w ciągu roku i odwiedził bibliotekę ponad 2 razy. Każda jednostka ewidencyjna zbiorów wypożyczona była średnio ponad 1 raz.

Do bibliotek województwa wpłynęło w ciągu roku 165 082 j. ew., a zbiory ogółem liczyły 4 557 347 j. ew.

Wśród celów, które udało się bibliotekom zrealizować w ciągu roku, najczęściej wymieniana była ścisła współpraca ze środowiskiem lokalnym i aktywizacja pracy z różnymi grupami czytelników. Wymieniło go aż ponad 33% bibliotek. Utrzymanie bądź poprawa wyników czytelnictwa zaś zostało uznane za najważniejsze zadanie w roku 2016 przez 29,66% bibliotek. Prace związane z wdrażaniem automatyzacji procesów bibliotecznych (budowa katalogów online, automatyzacja procesów wypożyczania) wymieniło jako główny cel 19,49% placówek, a 18,64% z nich skupiło się na realizacji zamierzeń związanych z modernizacją, estetyzacją lub poprawą infrastruktury, w tym technicznej (np. pozyskanie środków na komputeryzację z programu „Kraszewski. Komputery dla bibliotek”). Jako priorytetowe działanie 9,23% placówek wymieniło powstanie lub rozwój klubów przy bibliotekach (w tym DKK). Podobnie 9,23% bibliotek wskazało na zwiększony zakup nowości wydawniczych, a 5,93% uznało za najważniejszy osiągnięty cel osiągnięcie wysokiego miejsca w Rankingu Bibliotek „Rzeczpospolitej” i Instytutu Książki. Inne cele, np. umocnienie sieci punktów w gminie, uniknięcie zamknięcia filii, selekcję zbiorów czy sprawy kadrowo-płacowe, wymieniło 22% bibliotek.

Na szczególną uwagę w 2016 r. zasługują osiągnięcia Biblioteki Elbląskiej. Rozporządzeniem MKiDN z dnia 16 września 2016 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie narodowego zasobu bibliotecznego dodano do niego zabytkowe zbiory 5 bibliotek, w tym Biblioteki Elbląskiej jako jednej z dwóch bibliotek publicznych w Polsce. Rozporządzeniem MKiDN z dnia 19 października 2016 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie sposobu i trybu zaliczania bibliotek do niektórych bibliotek naukowych oraz ustalenia ich wykazu Bibliotece Elbląskiej nadano status biblioteki naukowej. Warto podkreślić, że jest to jedyna biblioteka publiczna z takim statusem w województwie warmińsko-mazurskim. Biblioteka Elbląska została także wyróżniona przez władze samorządowe. Otrzymała nagrodę Prezydenta Elbląga za 2016 rok w kategorii działalność kulturalna.

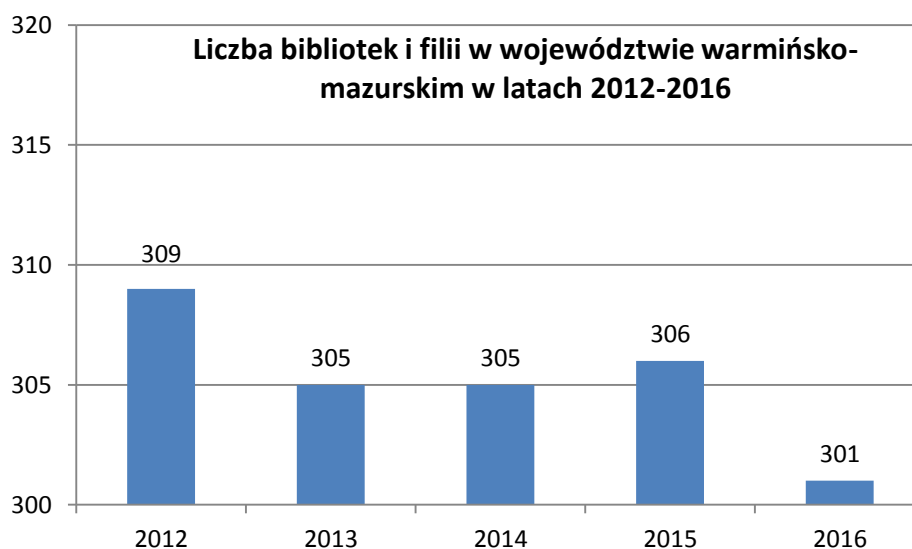
SIEĆ, ZASOBY, DOSTĘP, INFRASTRUKTURA

SIEĆ

W roku 2016 sieć bibliotek publicznych województwa warmińsko-mazurskiego liczyła 301 placówek (119 bibliotek i 182 filie), z czego 87 zlokalizowanych było w mieście, a 214 na wsi ([patrz Tabela 1](#)).

Zlikwidowanych zostało 5 filii :

- ◆ w Pomorskiej Wsi GBP w Milejewie – nieczynna od 9 lat (uchwała o likwidacji podjęta w 2015 r., pozytywna opinia WBP w Olsztynie). Bibliotekę w gminie Milejewo wspiera działalność 10 punktów bibliotecznych;
- ◆ 3 filie biblioteczne w gminie wiejskiej Biskupiec: Krotoszyny, Lipinki, Szwarcenowo (uchwały o likwidacji Nr XI/99/15, Nr XI/100/15 oraz Nr XI/101/15 podjęte 22.10.2015 r. – negatywna opinia WBP w Olsztynie);
- ◆ mocą Uchwały Nr 117/VII/2015 z dnia 18.12.2015 r. Rady Gminy Wiejskiej Braniewo została zlikwidowana Filia Biblioteki Publicznej Gminy Braniewo im. Marii Zientary-Malewskiej w Lipowinie, ponieważ przeniesiono siedzibę głównej Biblioteki Publicznej Gminy Braniewo z Braniewa do Lipowiny (pozytywna opinia WBP w Olsztynie).

Województwo warmińsko-mazurskie liczyło w 2016 r. 1 437 812 mieszkańców. Na jedną placówkę biblioteczną przypadało¹:

¹ Nie uwzględniono największych miast: Olsztyn, Elbląg, Ełk.

- ◆ do 4000 mieszkańców (w 9 powiatach: bartoszyckim, braniewskim, działdowskim, elbląskim, lidzbarskim, nidzickim, nowomiejskim, szczywieńskim, węgorzewskim);
- ◆ między 4001 a 4600 (w 6 powiatach: ełckim, gołdapskim, kętrzyńskim, mrągowskim, olsztyńskim, ostródzkim);
- ◆ między 4601 a 5300 (w 4 powiatach: giżyckim, iławskim, oleckim, piskim).

Wg stanu na dzień 31.12.2016 r. nieczynne były 4 placówki:

- ◆ filia w Żabinie GBP w Baniach Mazurskich – nieczynna od 1.10.2013 r. ze względu na lokalizację w złych warunkach w zlikwidowanej Szkole Podstawowej;
- ◆ filie w Hejdyku (zawieszona z dniem 21.08.2015 r.) i Jeżach (zawieszona od 1.07.2016 r.) MGBP w Pieszku – ich działalność została zawieszona na skutek wypowiedzenia umów użyczenia pomieszczeń przez szkoły podstawowe w ww. miejscowościach. Filia w Hejdyku jest na etapie likwidacji;
- ◆ czasowo (od lipca 2016 r. do stycznia 2017 r.) z powodu modernizacji lokalu nieczynna była filia w Jegłowniku (gmina Gronowo Elbląskie).

Według danych posiadanych przez WBP w Olsztynie wszystkie biblioteki lub instytucje, w strukturze których funkcjonują biblioteki publiczne, posiadają status instytucji kultury.

Wszystkie jednostki administracyjne stopnia gminnego w województwie warmińsko-mazurskim wywiązują się z zadania prowadzenia biblioteki publicznej. W gminie wiejskiej Iława wciąż wszystkie placówki mają status równorzędnych bibliotek i działają w strukturze domu kultury. Podobnie jest w gminie wiejskiej Nowe Miasto Lubawskie, gdzie efektem

włączenia GBP w Gwiździnach do struktur ośrodka kultury w 2014 r. była utrata przez nią statusu biblioteki głównej. Biblioteki i filie samorządowe w tej gminie mają obecnie status równorzędny.

W 32 gminach, co stanowi 27% ogółu jednostek samorządu terytorialnego województwa warmińsko-mazurskiego stopnia gminnego, mieszkańcy obsługiwani są przez instytucje kultury, które prowadzą działalność w połączonej strukturze domu kultury i biblioteki. W związku ze zmianą przepisów prawnych w 2012 r. nadal utrzymuje się nasilony proces łączenia bibliotek w innymi instytucjami kultury. W 2016 r. GBP w Kruklankach rozpoczęła działalność w strukturze ośrodka kultury.

Na terenie województwa działało 12 filii publiczno-szkolnych i 2 biblioteki publiczno-szpitalne (MBP w Biskupcu i MBP w Działdowie).

W roku sprawozdawczym w województwie warmińsko-mazurskim biblioteki publiczne prowadziły 114 punktów bibliotecznych (-12): utworzono 9, zlikwidowano 21. Nowe punkty często tworzone są w świetlicach wiejskich. W większości przypadków powodem zawieszenia ich działalności jest problem ze znalezieniem osoby do ich prowadzenia oraz brak odpowiedniego lokalu.

Obowiązek ustawy polegający na konieczności organizowania i prowadzenia **powiatowej biblioteki publicznej** realizowało w 2016 r. 18 powiatów województwa warmińsko-mazurskiego (16 powiatów ziemskich, 2 grodzkie). Były to:

- ◆ biblioteki stopnia powiatowego w miastach grodzkich – 2 (Olsztyn, Elbląg);
- ◆ biblioteki stopnia powiatowego w miastach w powiatach ziemskich – 2 (Ostróda, Kętrzyn);
- ◆ biblioteki, którym zostały powierzone zadania ponadlokalne:
  - miejskie – 9 bibliotek (Braniewo, Działdowo, Elbląg², Ełk, Giżycko, Iława, Lidzbark Warmiński, Mrągowo, Nowe Miasto Lubawskie);
  - miejsko-gminne – 5 bibliotek (Gołdap, Olecko, Pasłęk³, Pisz, Węgorzewo).

Powiat olsztyński ziemski realizuje zadania biblioteki powiatowej w formie projektu pod nazwą Wirtualna Powiatowa Biblioteka Publiczna. W ramach powyższego projektu zadania ponadlokalne powierzono 11 bibliotekom powiatu olsztyńskiego ziemskiego.

Na dzień 31 grudnia 2016 r. łączna liczba placówek pełniących zadania bibliotek powiatowych w stosunku do 2015 r. zmieniła się o 1 (podpisane zostało porozumienie na pełnienie zadań biblioteki powiatowej przez Bibliotekę Miejską w Mrągowie) i wynosiła 26 (w tym 11 z terenu powiatu olsztyńskiego).

---

² W powiecie elbląskim ziemskim dla części powiatu zadania realizuje Biblioteka Elbląska (gmina Tolkmicko, Milejewo, Elbląg, Gronowo Elbląskie, Markusy, Młynary), dla drugiej części zaś Biblioteka Publiczna w Pasłęku (gmina Pasłęk, Rychliki, Godkowo).

³ Patrz: przypis 2.

Powiatowa Biblioteka Publiczna w Ostródzie otrzymała na działalność dotację podmiotową w kwocie 110 000 zł (tyle samo ile w 2015 r.), Powiatowej Bibliotece Publicznej w Kętrzynie zaś przyznano dotację w wysokości 147 195 zł (więcej o 9376 zł). Na realizację zadań biblioteki powiatowej starostwa przekazywały kwoty od 5000 do 65 000 zł. W 2016 r. wysokość przekazywanych dotacji nie zmieniła się znacznie w porównaniu z rokiem ubiegłym. Odnotowano natomiast jej wzrost o 2000 zł w powiecie nowomiejskim. Powiat olsztyński ziemski, realizujący zadania biblioteki powiatowej w formie projektu pod nazwą Wirtualna Powiatowa Biblioteka Publiczna, przekazał 11 bibliotekom powiatu olsztyńskiego dotacje w kwotach: 3000 zł każdej bibliotece gminy wiejskiej oraz 4216 zł każdej bibliotece gminy miejsko-wiejskiej.

Analogicznie do lat ubiegłych otrzymane środki biblioteki wykorzystywały na płace (53,07%), zakup zbiorów (14,95%), zakup sprzętu komputerowego i oprogramowania (2,89%), szkolenia (1,14%), wyposażenie stanowisk pracy (2,09%) oraz inne zadania (25,86%) – w tym organizację spotkań edukacyjnych, literackich, materiały biurowe, opłaty za prenumeratę czasopism i łącza internetowe, dostęp do e-booków (MBP w Iławie w ramach środków otrzymanych z powiatu ponownie wykupiła roczny dostęp do platformy IBUK Libra dla 5 bibliotek powiatu iławskiego, a MBP w Braniewie oraz MBP w Giżycku część dotacji przeznaczyła na opłatę dostępu).

W siedmiu bibliotekach został wyznaczony instruktor ds. obsługi bibliotek w powiecie (powiaty: kętrzyński, ostródzki, giżycki, gołdapski, iławski, lidzbarski, olecki).

Według stanu na koniec 2016 r. w 3 powiatach (Bartoszyce, Nidzica, Szczytno) nie było podpisanych porozumień na realizację zadań biblioteki powiatowej.

ZBIORY

Stan zbiorów bibliotek publicznych województwa warmińsko-mazurskiego na koniec 2016 r. był mniejszy niż w 2015 r. o 86 365 j.ew. i wynosił ogółem 4 557 347 ([patrz Tabela 2](#)), z tego:

- ◆ wydawnictwa zwarte – 4 289 646 wol. (-9870 wol. w stosunku do roku 2015),
- ◆ czasopisma oprawne – 55 215 wol. (+805),
- ◆ zbiory specjalne – 212 486 j.ew. (+10 900),
w tym:
  - audiowizualne – 104 160 j.ew. (+5 796),
  - dokumenty elektroniczne – 5687 j.ew. (-236).

Liczba zbiorów bibliotecznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wyniosła 3170 j.ew.

Księgozbiory bibliotek (wydawnictwa zwarte i czasopisma oprawne) liczyły łącznie 4 344 861 wol. (-97 265). Struktura księgozbioru ogółu placówek bibliotecznych, przedstawiona w procentach, kształtuje się następująco:

- ◆ literatura piękna dla dorosłych – 40,09% (+0,18%),
- ◆ literatura piękna dla dzieci – 25,40% (+0,2%),
- ◆ literatura popularnonaukowa – 34,51% (-0,38%).

Średnio 2,98 wol. (-0,1) księgozbioru miał do dyspozycji w minionym roku w bibliotece publicznej statystyczny mieszkaniec województwa. Natomiast na jednego czytelnika przypadło 21,10 wol. (-0,27).

Ogółem do bibliotek publicznych w 2016 r. wpłynęło 151 531 wol. (+2,30%), w tym 149 649 wol. książek i 1882 wol. czasopism oprawnych. Nabytki w stosunku do stanu księgozbioru w roku 2016 stanowiły 3,49%.

Zakup stanowił 74,87% wszystkich wpływów książek, czyli był o 0,74% większy niż w roku 2015. Łącznie w całym województwie w ramach zakupu przybyło 112 045 wol. książek za kwotę 2 483 011 zł.

Wskaźnik zakupu woluminów na 100 mieszkańców w województwie pozostał na niezmiennym poziomie w stosunku do roku ubiegłego i wyniósł 8 woluminów.

Stosunkowo wysokie wskaźniki zakupu książek w przeliczeniu na 100 mieszkańców uzyskały Lelkowo (29), Świątki (25), Miłakowo (24), Banie Mazurskie oraz Jedwabno (23), Stare Juchy (22), Milejewo, Świątajno (powiat szczycieński), Lubomino oraz Tolkmicko (21). Najniższy wskaźnik uzyskały: biblioteka gminy wiejskiej Bartoszyce, gminy wiejskiej Iława oraz gminy wiejskiej Kętrzyn (3 wol./100 mieszkańców), a także biblioteka gminy miejsko-wiejskiej Biskupiec, gminy wiejskiej Braniewo, Barczewo, Dobre Miasto, Olsztynek, Pisz, Sępólno, Sorkwity (4 wol./100 mieszkańców). W porównaniu z rokiem 2015 wyższy wskaźnik zakupu uzyskano w 55,17% gmin, a niższy w 24,14%.

Wydatki na zbiory biblioteczne w przeliczeniu na jednego mieszkańca województwa warmińsko-mazurskiego wyniosły średnio 2,20 zł, wzrost o 0,06 zł w stosunku do roku ubiegłego.

Głównym źródłem dotacji na zakup nowości były fundusze organizatorów bibliotek – stanowiły 69,08% całości zakupu. W województwie budżet na ten cel ze środków organizatorów był o 27 764 zł większy niż w 2015 r.

Drugim istotnym źródłem finansowania była dotacja MKiDN, którą otrzymały wszystkie biblioteki z województwa w ramach Programu Wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa” Priorytet 1 – „Zakup nowości wydawniczych do bibliotek” na łączną

kwotę 919 387 zł. Zakup książek i zbiorów specjalnych z tej kwoty stanowił 34% (-1% w porównaniu z 2015 r.) ogółu zakupu w województwie. Po raz pierwszy wkład własny bibliotek zależny był od poziomu zamożności gmin.

Struktura zakupu książek w 2016 r.

Bibliotekarze starali się realizować zakup nowości wydawniczych na poziomie zadowalającym użytkowników, uwzględniając ich potrzeby, które rozpoznawali najczęściej poprzez indywidualną rozmowę z czytelnikiem (88% bibliotek), a także biorąc pod uwagę propozycje z dezyderatów (37%). Źródłami informacji nt. **preferencji czytelniczych** były również **blogi literackie i fora czytelnicze** oraz inne źródła internetowe. Niektóre placówki umożliwiły zgłaszanie propozycji zakupu nowości na stronach internetowych bibliotek lub na ich fanpagach na Facebooku. Monitorowanie stopnia wykorzystania własnego księgozbioru oraz trendów czytelniczych było również cenną wskazówką dla pracowników bibliotek przy wyborze nowości książkowych. Część placówek (19%) w celu badania potrzeb czytelniczych wykorzystano **ankiety**, za pomocą których uzyskano informacje o najpopularniejszych gatunkach literackich oraz stopniu zaspokojenia potrzeb czytelniczych.

W 2016 r. zmniejszyły się nakłady na zakup literatury dziecięcej (-2588 wol.) – 32% zakupu ogółem. Tendencja zwyżkowa widoczna jest przy zakupie literatury popularnonaukowej (+420 wol.) – 15% ogółu zakupów oraz literatury dla dorosłych (+5519 wol.), który stanowił 53% ogółu.

Zbiory specjalne

łącznie we wszystkich placówkach województwa warmińsko-mazurskiego znajduje się 212 486 j.ew. (+10 900) zbiorów specjalnych, co stanowi 4,66% ogółu zbiorów w województwie warmińsko-mazurskim. W 2016 r. do bibliotek publicznych regionu wpłynęło ogółem 13 551 j.ew. zbiorów specjalnych, z czego zakupionych zostało 7037 j.ew. (52,96% wpływów), w tym 4954 j.ew. ze środków organizatora i 1316 j.ew. z dotacji MKiDN.

Znaczna część zbiorów specjalnych w województwie to zbiory bibliotek Olsztyna (66,48%) oraz Elbląga (11,18%). W 30 placówkach nie podjęto działań w celu stworzenia kolekcji tego typu zbiorów.

Zasoby zbiorów audiowizualnych na koniec roku 2016 stanowiły 49% ogółu zbiorów specjalnych – wzrosły o 7931 j.ew. (+39%) i na koniec roku liczyły 104 160 j.ew. Audiobooki natomiast to ponad 32% zbiorów audiowizualnych (33 671 j.ew.).

W 2016 roku wpłynęły 264 j.ew. dokumentów elektronicznych, w tym z zakupu 101 j.ew. Ogółem w bibliotekach na terenie województwa zgromadzono 5687 j.ew. dokumentów elektronicznych (2,68% ogółu zbiorów specjalnych w województwie).

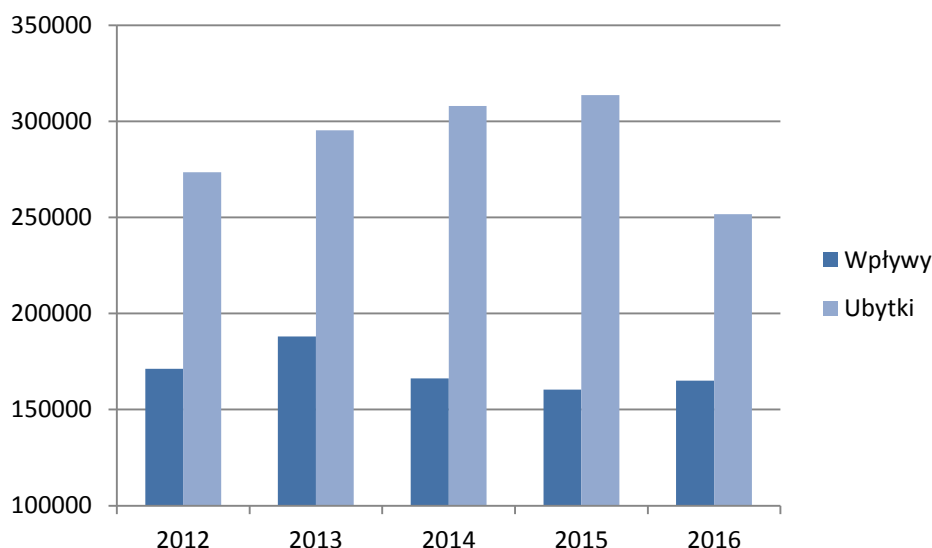
Czasopisma bieżące

W 2016 r. ponownie odnotowano spadek liczby czasopism bieżących o 62 w stosunku do 2015 roku. Do bibliotek publicznych województwa warmińsko-mazurskiego wpłynęło ogółem 3171 (-62) tytułów czasopism bieżących (2,21 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców).

Ogółem nakłady na zakup czasopism bieżących w przeliczeniu na 100 mieszkańców w województwie wyniosły 30,22 zł, spadając tym samym o 5,99 zł w porównaniu z 2015 r.

Selekcja zbiorów

W 2016 r. ubytkowano ogółem 251 636 wol. (-61 993). W ramach selekcji usunięto ze zbiorów 243 017 j.ew. (+4330). Ubytki w stosunku do liczby zbiorów w roku 2015 stanowiły 5,42%. W 13% gmin nie ubytkowano zbiorów.

PRACOWNICY

W bibliotekach publicznych województwa warmińsko-mazurskiego w 2016 r. zatrudniano na stanowiskach merytorycznych 715 osób (-6 w porównaniu do roku 2015), ([patrz Tabela 5](#)), z czego 641 osób na stanowiskach bibliotekarskich na 584,21 etatu przeliczeniowego (-6,56). Pracownicy z kwalifikacjami bibliotekarskimi stanowili 76,60% ogółu pracowników zatrudnionych na stanowiskach bibliotekarskich, tj. o 0,12% mniej w stosunku do roku ubiegłego. Na 2011 mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego przypadał 1 pracownik merytoryczny.

W 2016 r. średnio w skali roku na jednego pracownika na stanowisku bibliotekarskim przypadało 321 czytelników oraz 8207 wypożyczeń.

W ubiegłym roku 46 bibliotek korzystało z pomocy stażystów, 13 z pracowników w ramach robót publicznych, prac interwencyjnych lub prac społecznie użytecznych, a w 16 bibliotekach praktyki zawodowe odbywali studenci oraz uczniowie szkół średnich. W 37 placówkach działali wolontariusze, którzy w większości pomagali przy organizacji imprez okolicznościowych, prowadzeniu zajęć, przy realizacji działań promocyjnych, a także dostarczali książki do domów osobom starszym i niepełnosprawnym oraz wspierali bibliotekarzy w obsłudze informatycznej.

Jak wynika z analiz, bibliotekarze jako grupa zawodowa są oceniani pozytywnie, zarówno przez samorząd lokalny, jak i przez mieszkańców. Swoją sytuację zawodową określają jako „stabilną” i „zadowalającą”, wymieniając jednocześnie niskie płace jako jedyny czynnik negatywny.

PŁACE

W 2016 r. biblioteki publiczne wydatkowały na płace 29 869 712 zł, co stanowiło 59% ogólnego budżetu bibliotek.

Średnia płaca bibliotekarska w województwie wynosiła 2911 zł brutto (+81 zł). Ze statystyk wynika, że istniała duża rozpiętość płacowa pomiędzy poszczególnymi bibliotekami: w 15 bibliotekach średnia płaca wynosiła poniżej 2300 zł, w 14 bibliotekach – powyżej 3500 zł.

INFRASTRUKTURA

Na 1000 mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego w 2016 r. przypadało:

- ◆ 31 m² powierzchni użytkowej,
- ◆ 4 miejsca w czytelni.

W 2016 roku 3 biblioteki realizowały projekty związane w poprawą warunków lokalowych, finansowane z Programu Wieloletniego Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa Priorytet 2 „Infrastruktura Bibliotek 2016-2020”:

- ◆ modernizacja siedziby oraz wyposażenie Biblioteki w Gwiździnach funkcjonującej w strukturach GCK w Mszanowie – gmina wiejska Nowe Miasto Lubawskie,
- ◆ remont oraz wyposażenie filii bibliotecznej w Jegłowniku – BPG Gronowo Elbląskie,
- ◆ budowa nowej siedziby GBP w Świątkach.

Projekty infrastrukturalne zrealizowano także z innych środków, w tym środków organizatorów bibliotek: MBP w Iławie, MBP im. Wojciech Kętrzyńskiego w Kętrzynie, MBP w Braniewie, GBP w Kiwitach, Biblioteka w Jamielniku funkcjonująca w strukturze GCK w Mszanowie (gmina wiejska Nowe Miasto Lubawskie), GBP w Komorowie Żuławskim, filia w Dłutowie MGBP w Lidzbarku, GBP w Kurzętniku, BPG Godkowo, MBP w Giżycku, GBP w Łukcie, BPG Lubawa w Rożentalu, GBP w Lubominie, M-GBP w Miłomłynie, GBP w Płońnicy, MBP w Reszlu, BPG Stawiguda, GBP w Lipowcu oraz filia w Olsztynach (gmina Szczytno).

Prace remontowe w węższym zakresie wykonano w 13 bibliotekach.

W ciągu roku nowe lokale zyskały 4 biblioteki: BPG Braniewo im. Marii Zientary-Malewskiej, BPG Ełk z siedzibą w Nowej Wsi Ełckiej, Filia nr 1 MBP w Giżycku, Filia w Kwiecewie GBP w Świątkach. Lokal BP w Gołdapi został pomniejszony o 230 m².

W roku 2016 powstały 4 kąciaki dla dzieci, w tym w BP w Gołdapi, gdzie czytelnia oddziału dla dzieci została połączona z czytelnią dla dorosłych.

WBP w Olsztynie kolejny rok kontynuowała prace związane w przebudową i rozbudową siedziby głównej przy ul. 1 Maja 5 w Olsztynie. W latach 2013-2014 realizowano projekt „Rozbudowa siedziby i potencjału regionalnego WBP w Olsztynie” dofinansowany z Programu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Rozwój infrastruktury kultury” Priorytet 1 – „Infrastruktura kultury”, w ramach którego realizowano I etap rozbudowy – stan surowy zamknięty. Przygotowano i złożono wnioski o dofinansowanie zadania z Programu MKiDN „Rozwój infrastruktury kultury” Priorytet 1 – „Infrastruktura Kultury”.

KOMPUTERYZACJA

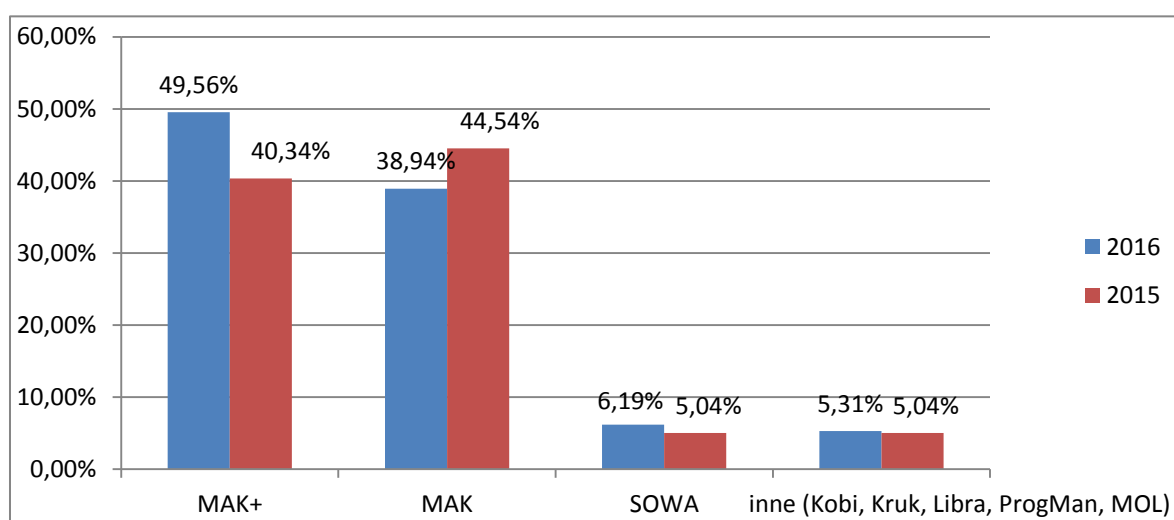
W 2016 r. na 301 placówek bibliotecznych w województwie warmińsko-mazurskim 297 użytkowało komputery (98,67%). W każdej gminie województwa mieszkańcy mieli do dyspozycji przynajmniej jedną skomputeryzowaną bibliotekę ([patrz Tabela 6](#)).

Biblioteki i filie użytkowały ogółem 2575 komputerów, z czego ponad 66% stanowił sprzęt pozyskany w latach 2010-2015. Średnio na jedną placówkę w województwie warmińsko-mazurskim przypadało ponad 8 komputerów.

Znaczna większość komputerów była udostępniana czytelnikom: 1709 (66,37%). Z tego publicznie dostępnych stanowisk komputerowych podłączonych do Internetu było 1688 (98,77%). Na 301 bibliotek i filii 291, czyli 96,68% placówek, umożliwiało mieszkańcom korzystanie z Internetu. Wskaźnik obrazujący średnią liczbę publicznie dostępnych stanowisk komputerowych z dostępem do Internetu w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosił 1,17.

Na koniec 2016 r. biblioteki z 87 gmin z województwa warmińsko-mazurskiego (75% ogółu) posiadały własną stronę internetową, za pomocą której np. informowały o swoich działaniach, umieszczały elektroniczne formularze do składania dezyderatów czy udostępniały możliwość korzystania z interaktywnych usług informacyjnych (np. komunikatory, czat). Wzrosła liczba bibliotek, które prowadziły strony na portalach społecznościowych lub blogi biblioteczne. Na koniec 2016 roku było ich 84 (ponad 70%), czyli o 5 więcej niż w roku ubiegłym.

Na 119 bibliotek w województwie warmińsko-mazurskim 113 wykorzystywało w swojej pracy programy biblioteczne, a 102 biblioteki z 99 gmin udostępniały katalog on-line. Zdecydowana większość placówek użytkowała program biblioteczny MAK+ oraz MAK (88,49%, czyli 100 placówek).

Liczba bibliotek, które udostępniały swoje katalogi on-line zawierające 100% zbiorów, stanowiła niemal połowę wszystkich placówek w regionie, czyli 53. Aż o 14 wzrosła liczba bibliotek, których katalogi są pełne lub zawierają opisy co najmniej 90% zbiorów – na koniec okresu sprawozdawczego było ich 69. Liczba bibliotek, które udostępniają katalogi szczytkowe, zawierające opisy mniej niż 50% zbiorów, wyniosła 11 (-2). Nadal 17 bibliotek nie udostępnia swoich katalogów on-line, a w całym województwie tylko 6 placówek nie użytkuje żadnego bibliotecznego programu komputerowego.

W 2016 r. do organizowanego przez WBP w Olsztynie po raz czwarty konsorcjum ibuków IBUK Libra przystąpiło 28 (+1) bibliotek. Dostęp do 816 (+73) publikacji w ramach konsorcjum był możliwy od 1 lutego 2016 r.

W województwie warmińsko-mazurskim w 2016 r. tworzone były 3 biblioteki cyfrowe: Elbląska Biblioteka Cyfrowa, Iławska Biblioteka Cyfrowa oraz Warmińsko-Mazurska Biblioteka Cyfrowa (szerzej o bibliotekach cyfrowych na s. 19).

Ogólnie w województwie warmińsko-mazurskim budżet na automatyzację wyniósł 413 495 zł (+7492 zł w porównaniu z 2015 r.) i stanowił 0,8% całego budżetu wykonanego w 2016 r. Ze wszystkich bibliotek i filii 61 placówek zostało wyposażonych w co najmniej 1 zestaw komputerowy. Ogólnie w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 r. zakupionych zostało 161 zestawów komputerowych.

WYKORZYSTANIE USŁUG, WYDAJNOŚĆ i EFEKTYWNOŚĆ

CZYTELNICY

W 2016 r. 14,32% mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego zarejestrowało się w bibliotekach publicznych, aby wypożyczać zbiory. Oznacza to, że w badanym okresie co 7 mieszkańców województwa był czytelnikiem bibliotek publicznych. W 35 gminach województwa procent czytelników przekraczał średnią wojewódzką, w tym najwyższy wskaźnik (powyżej 20%) odnotowano w 5 gminach miejskich: Kętrzyn, Lidzbark Warmiński, Olsztyn (teren działania biblioteki miejskiej oraz WBP), Nowe Miasto Lubawskie i Działdowo oraz w 3 gminach wiejskich: Dąbrówno, Jedwabno, Markusy. 81 gmin ma wskaźnik poniżej średniej wojewódzkiej, w tym 4 poniżej 5% (patrz [Tabela 3. Użytkownicy, czytelnicy i zasięg czytelnicy samorządowych bibliotek publicznych województwa warmińsko-mazurskiego w 2016 r.](#)). Minimalny wskaźnik w skali województwa wyniósł 1,86%, natomiast maksymalny 27,34%.

W 2016 r. w województwie warmińsko-mazurskim zanotowano spadek wskaźnika aktywności czytelniczej mieszkańców o 0,01% w stosunku do roku poprzedniego, czyli ubyło nam ogółem 1967 czytelników. Jego wzrost odnotowały biblioteki w 52 gminach, z kolei spadek w 64. Największy wzrost czytelnictwa zarejestrowano w gminie miejskiej Działdowo (+5,19%). Jednymi z najbardziej istotnych powodów spadku wskaźnika były: czasowe wyłączenie bibliotek z obsługi przez część roku z powodu modernizacji siedzib lub ich zmiany, a także likwidacja filii bibliotecznych. Remonty placówek lub ich nowe lokalizacje przyczyniły się natomiast do wzrostu wyników w tych placówkach, które wznowiły działalność w roku sprawozdawczym po okresie ograniczenia działalności w roku 2015 (patrz [Tabela 3](#)).

Czynnikami, który od lat ma znaczny wpływ na wysoki wskaźnik aktywności czytelniczej mieszkańców, jest liczba filii bibliotecznych w gminach. W 80% gmin, które osiągnęły wskaźnik wyższy od średniej wojewódzkiej, sieć wsparta jest co najmniej jedną filią biblioteczną.

Nie zawsze liczba użytkowników biblioteki jest równa liczbie jej czytelników. Biblioteki publiczne, oprócz czytelników, czyli użytkowników aktywnie wypożyczających, rejestrują również osoby, które nie korzystają ze zbiorów, jednak są odbiorcami innych usług oferowanych przez placówkę, np. korzystają ze sprzętu komputerowego czy uczestniczą w organizowanych przez nią imprezach. Grupa użytkowników zarejestrowanych w bibliotekach warmińsko-mazurskich w 2016 r. wyniosła 226 824 (+20 939 w stosunku do liczby czytelników i stanowiła 15,8% ogółu mieszkańców).

Podobnie jak w latach ubiegłych w gminach, w których mieszkańcy obsługiwani są przez instytucje kultury prowadzące działalność w połączonej strukturze domu kultury i biblioteki, aktywność czytelnicza jest niższa o 2,67% w stosunku do pracujących jako samodzielne instytucje.

Biorąc pod uwagę kryterium metrykalne, wzrost aktywności czytelniczej zanotowano w trzech grupach wiekowych: 6-12 lat (+1,59%), 45-60 (+2,2%) oraz powyżej 60 lat (+9,98%). W 2015 r. wskaźnik czytelnictwa wśród najmłodszych, tj. dzieci do 5 lat, miał tendencję wzrostową, jednak w roku sprawozdawczym spadł o 8,9%.

Wyraźnie wyróżniają się w tym kontekście użytkownicy 45+. Te grupy wiekowe (45-60 i powyżej 60 lat) od kilku lat notują sukcesywny wzrost, który jest z pewnością wynikiem bogatej oferty bibliotek oraz realizowanych przez nie programów dedykowanych specjalnie dla nich.

Wśród ogólnej liczby czytelników największą grupę stanowią dzieci i młodzież⁴: ponad 26% to osoby w wieku 13-15 lat, niespełna 19% to osoby w wieku 16-19 lat, a 19% w wieku 6-12 lat – jest to bardzo ważna grupa, w tym wieku bowiem kształtują się i utrwalają nawyki czytelnicze, które mogą zaprocentować w przyszłości w postaci dorosłych czytelników.

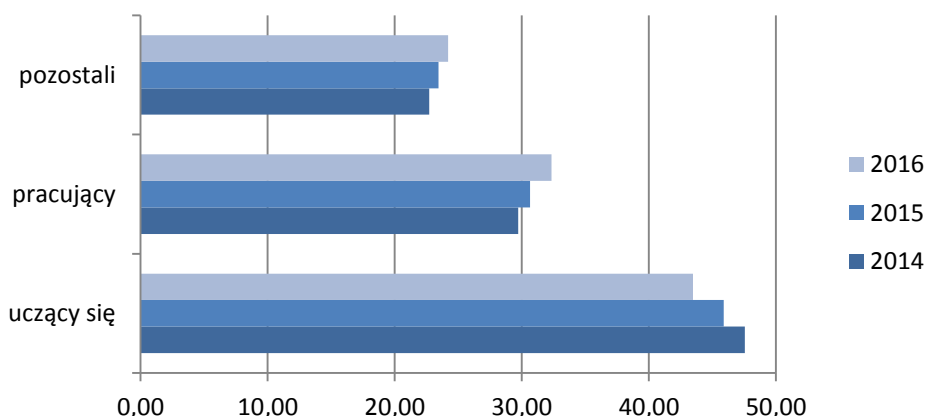
Jednocześnie w jednej z trzech wymienionych grup kolejny już rok rejestrowane są wysokie spadki czytelnictwa – wśród osób w wieku 16-19 lat odpływ w stosunku do roku 2015 wyniósł aż 7,64%. Najwyższy spadek zarejestrowano w kategorii wiekowej 20-24 lata: 10,15%. Mniejszą aktywnością w stosunku do roku ubiegłego – o 7,64% – cechowała się również grupa 13-15 lat.

Podział czytelników ze względu na rodzaj zajęcia (wykres poniżej) potwierdza, że wciąż najczęstszą motywacją do sięgania po książkę i korzystania z biblioteki pozostaje edukacja, choć udział osób uczących się wśród wszystkich czytelników kolejny rok maleje.

---

⁴ Wartość wskaźników skorygowano, biorąc pod uwagę różnicę w liczbie przedziałów w poszczególnych kategoriach wiekowych. Np. w kategorii 16-19 lat są tylko 3 przedziały, w kategorii 25-44 lata aż 19. Wobec tego dokonano przeliczenia wartości % dla jednego przedziału w obrębie danej kategorii wiekowej i ponownie obliczono % czytelników, korygując tym samym nierówności pomiędzy kategoriami.

Czytelnicy w województwie warmińsko-mazurskim wg zajęcia

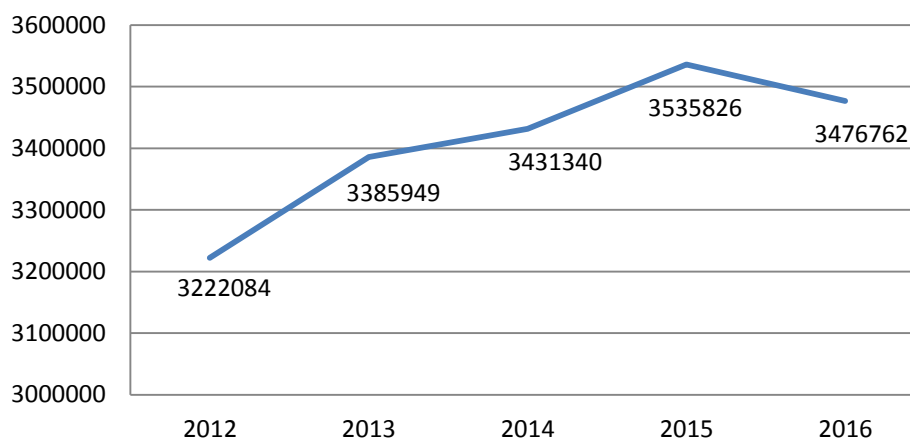

W 2016 r. średni koszt roczny poniesiony przez bibliotekę na użytkownika wyniósł niecałe 224 zł (+3 zł w stosunku do roku 2015).

AKTYWNOŚĆ I UDOSTĘPNIANIE ZBIORÓW BIBLIOTECZNYCH

Liczba odwiedzin zmniejszyła się w skali województwa w ciągu roku – wynik obniżył się w stosunku do roku ubiegłego o 1,7% (-59 064).

Liczba odwiedzin w skali województwa w latach 2012-2016

Podobnie jak w roku ubiegłym statystyczny mieszkaniec województwa odwiedził fizycznie bibliotekę ponad 2 razy w roku i niemal 3 razy skorzystał ze strony internetowej placówki.

Największą liczbę odwiedzin fizycznych w stosunku do liczby mieszkańców odnotowała gmina wiejska Wieliczki. Statystyczny mieszkaniec tej gminy odwiedził bibliotekę ponad 7 razy w roku (patrz [Tabela 4. Wykorzystanie usług w samorządowych bibliotekach publicznych województwa warmińsko-mazurskiego w 2016 r.](#)).

Ogółem w województwie w ciągu roku czytelnicy skorzystali z 5 260 792 j.ew. zbiorów fizycznych, co jest wynikiem o 0,8% niższym w stosunku do roku 2015. Wypożyczenia zbiorów na zewnątrz w roku sprawozdawczym w skali województwa wynosiły 4 276 002 (-1%). Największą liczbę wypożyczeń na zewnątrz w przeliczeniu na mieszkańca, przy średniej wojewódzkiej 2,97, odnotowano w gminach: Jedwabno (8,01), Górowo Iławeckie – gmina miejska (6,56), Lubomino (6,45).

Zaledwie o 0,03% w stosunku do roku 2015 w skali województwa spadło wykorzystanie zbiorów na miejscu w bibliotece i wyniosło 984 790 udostępnień. Ta forma korzystania z księgozbioru stanowi niemal 19% wszystkich wypożyczeń zbiorów. W statystycznej placówce wypożyczono ponad 14 206 j.ew. na zewnątrz i ponad 3272 jednostek na miejscu (patrz [Tabela 4](#)).

Zaobserwowano spadek wypożyczeń zbiorów specjalnych o 4% w porównaniu do roku ubiegłego. Niezmiennie cieszą się one jednak dużym zainteresowaniem użytkowników. Największą liczbę ich wypożyczeń zarejestrowano w Olsztynie: 135 284 j.ew. – mimo spadku w stosunku do roku 2015 (-20 345 j.ew.) wskaźnik ten dla stolicy regionu nadal stanowi ponad połowę ogółu wypożyczeń zbiorów specjalnych na terenie województwa (niemal 59%).

Średnio każda pozycja z księgozbioru wykorzystywana była w ciągu roku jednokrotnie, natomiast zbiory audiowizualne i elektroniczne prawie 2 razy w roku. Potencjał zbiorów audiowizualnych i elektronicznych wciąż jest niedoceniany przez wiele bibliotek. W placówkach, które systematycznie budują tego typu zasoby i stawiają na te ich rodzaje, które w maksymalnym stopniu odpowiadają potrzebom czytelników, osiągają wskaźnik znacznie wyższy od średniej wojewódzkiej – w 2016 r. taki wysoki wynik odnotowały placówki w 15 gminach.

WYKORZYSTANIE INNYCH USŁUG BIBLIOTECZNYCH

W imprezach bibliotecznych przygotowanych przez biblioteki dla społeczności lokalnej wzięło udział 299 703 mieszkańców, a w szkoleniach dla użytkowników – 36 868. Placówki z warmińsko-mazurskiego organizowały również inne formy szkoleniowe i zajęcia edukacyjne – z tą ofertą dotarły do 141 273 osób.

POTENCJAŁ I ROZWÓJ

USŁUGI SIECIOWE I INTERAKTYWNE

Biblioteki jako instytucje kultury najbliższe mieszkańcom zarówno dużych miast, jak i mniejszych miejscowości muszą spełniać oczekiwania współczesnych użytkowników, dlatego także placówki z województwa warmińsko-mazurskiego permanentnie dostosowują swoją ofertę do standardów, jakimi są usługi sieciowe i interaktywne.

I-buki dla bibliotek

W 2016 roku do organizowanego przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Olsztynie po raz czwarty konsorcjum ibuków IBUK Libra przystąpiło 28 (+1) bibliotek, w tym 5 gminnych, 5 miejsko-gminnych, 17 miejskich. Zakupiono dostęp do publikacji naukowych i popularnonaukowych, przeznaczonych głównie dla studentów, oraz niewielką liczbę publikacji z literatury beletrystycznej i książek dziecięcych. Dostęp do 816 (+73) publikacji w ramach konsorcjum był możliwy od 1 lutego 2016 r.

Biblioteki cyfrowe

W województwie warmińsko-mazurskim w 2016 roku tworzone były 3 biblioteki cyfrowe:

- ◆ **Elbląska Biblioteka Cyfrowa (EBC)**, powstała w 2008 r., zawiera zdigitalizowany księgozbiór wpisany do Narodowego Zasobu Bibliotecznego – na koniec 2016 roku EBC zawierała 55 462 publikacje (+5836): elektroniczne wersje inkunabułów, rękopisów i starodruków, grafik, zbiorów kartograficznych, czasopism, XIX-wiecznych książek nowożytnych oraz wystaw prezentujących kolekcje z zasobów Biblioteki Elbląskiej. Uzupełnieniem jest Elbląski Wortal Historyczny – baza artykułów z opracowaniami publikacji z biblioteki cyfrowej oraz artykułów dotyczących osób, miejsc i zdarzeń związanych z historią Elbląga, pisanych przez specjalistów i pasjonatów historii. Na koniec okresu sprawozdawczego odnotowano 28 747 sesji i 226 926 wyświetleń publikacji w EBC oraz 38 821 sesji w Elbląskim Wortalu Historycznym.
- ◆ **Iławska Biblioteka Cyfrowa (IBC)**, powstała w 2010 r., prezentuje materiały cyfrowe dotyczące powiatu iławskiego w podziale na trzy kolekcje tematyczne: artykuły z czasopism ogólnokrajowych (cyfrowe kopie artykułów z czasopism krajowych dotyczących regionu powiatu iławskiego), artykuły z czasopism regionalnych (cyfrowe

kopie artykułów z czasopism regionalnych opublikowane po 2006 roku) oraz regionalia (cyfrowe wersje książek, zbiorów kartograficznych, dokumentów życia społecznego i regionalne wydawnictwa ciągłe wydane po 1945 roku dotyczące wszystkich dziedzin i aspektów życia społeczno-kulturalnego powiatu iławskiego). W 2016 roku kolekcje wzbogaciły się o 289 artykułów i ogółem IBC zawierała 3058 publikacji. Na koniec roku sprawozdawczego odnotowano 565 746 odwiedzających oraz 8443 wyświetlonych publikacji.

- ◆ **Warmińsko-Mazurska Biblioteka Cyfrowa (WMBC)**, powstała w 2015 r., utworzona została przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Olsztynie, aby prezentować jej zasoby, a w przyszłości być platformą udostępniającą publikacje innych regionalnych bibliotek i ośrodków, a także osób prywatnych. WMBC prezentuje zasoby Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Emilii Sukertowej-Biedrawiny w Olsztynie oraz Biblioteki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego. W 2016 r. podpisano umowę o współpracy z UWM – do WMBC w ramach migracji dołączono 3100 obiektów z cyfrowej Biblioteki UWM i wprowadzono 454 nowych pozycji. Na koniec 2016 r. kolekcja WMBC wynosiła 4363 publikacje, w tym zdigitalizowane książki, stare druki, czasopisma, fotografie, plakaty, pocztówki, sztuka, dokumenty życia społecznego, mapy i atlasy, albumy i kroniki. Ponadto stworzono kolekcje tematyczne prezentujące zbiory fotografii poszczególnych darczyńców. Zanotowano łączną liczbę odwiedzających WMBC – 93 682 (+43 671) użytkowników, a jej publikacje wyświetlone zostały 27 741 razy. Najczęściej wykorzystanym zasobem były fotografie regionalne i czasopisma.

Cyfrowe Archiwa Tradycji Lokalnej

Siedem bibliotek z terenu województwa warmińsko-mazurskiego tworzyło Cyfrowe Archiwa Tradycji Lokalnej (MBP w Bartoszczykach, MBP w Braniewie, MGBP w Morągu, GBP w Nowym Mieście Lubawskim, MBP w Nowym Mieście Lubawskim, MGBP w Pasłęku oraz MBP w Reszlu). Projekt polegał na digitalizacji i upowszechnianiu na stronie internetowej materiałów historycznych dotyczących obszaru działania danej biblioteki. Kolekcje wszystkich bibliotek z regionu na koniec okresu sprawozdawczego zawierały 2036 (+309) fotografii i archiwalnych dokumentów.

Kursy e-learningowe

W 2016 r. biblioteki publiczne miały również możliwość przystąpienia do ogólnopolskich inicjatyw polegających na udostępnieniu swoim użytkownikom kursów e-learningowych. Użytkownicy 12 bibliotek mogli skorzystać z interaktywnej nauki on-line języków obcych. Większość z nich oferowała język angielski, w tym niektóre angielski biznesowy, np. w BPMiG w Ornecie przeszkolono w tym zakresie 51 osób. Pozostałe języki obce dostępne w ramach kursów e-learningowych to niemiecki, hiszpański, francuski oraz

włoski. Z interaktywnych kursów do nauki języków obcych w większości korzystały dzieci w wieku przedszkolnym oraz szkolnym. Były również biblioteki, które poza nauką języków obcych umożliwiały swoim użytkownikom zdalne skorzystanie z kursów specjalistycznych, np. z fotografii, obróbki graficznej zdjęć oraz szybkiego czytania, pisania czy skutecznego zapamiętywania (m.in. MBP w Szczytnie). Dzięki udziałowi w IV edycji projektu „O finansach... w bibliotece” 9 bibliotek realizowało internetowy kurs dla seniorów z edukacji ekonomicznej.

PODNOSENIE KOMPETENCJI PRACOWNIKÓW

Wykwalifikowani pracownicy bibliotek z terenu województwa warmińsko-mazurskiego stanowili 79,02% (+0,19% w stosunku do roku 2015) wszystkich pracowników działalności podstawowej. Liczba godzin udziału w szkoleniach zawodowych w przeliczeniu na pracownika biblioteki w roku 2016 wyniosła 12 (-6).

W Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Olsztynie ogółem przeszkolono 1287 osób (-68) na 96 spotkaniach szkoleniowych (+24). Zajęcia dla pracowników bibliotek publicznych województwa warmińsko-mazurskiego realizowano podczas 97 dni roboczych (+27) i 341 godzin szkoleniowych (+25). Uczestnikami szkoleń byli pracownicy bibliotek publicznych – kadra kierownicza oraz inni pracownicy merytoryczni, w tym pracownicy filii bibliotecznych. W okresie sprawozdawczym odbyło się 10 szkoleń wyjazdowych (-11), w czasie których przeszkolono 131 osób (-190).

Pracownicy bibliotek publicznych uczestniczyli w projekcie WBP w Olsztynie „Pasja: BIBLIOTEKA!”. Od kwietnia do połowy listopada 401 bibliotekarzy wzięło udział w 21 szkoleniach (118 godzin szkoleniowych). Projekt szkoleniowy zrealizowany był ze środków Instytutu Książki w ramach Programu „Szkolenia dla bibliotekarzy 2016” i Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie. Jego celem było podniesienie kompetencji zawodowych bibliotekarzy z woj. warmińsko-mazurskiego. Szkolenia dotyczyły 2 aspektów: jak z pasją zarządzać biblioteką? Jak z pasją pracować? Dodatkowe elementy projektu stanowiły: wizyta studyjna w bibliotekach „z pasją”: MBP w Świeciu, Filii w Bolszewie BPG Wejherowo, Stacji Kultura MBP w Rumi, filii Kokoszki WiMBP w Gdańsku, MBP w Sopocie – Sopoteka, a także filii Pod Kotem i Myszą WiMBP w Gdańsku (5-7.10; 20 osób) oraz 3 szkolenia on-line (webinaria) prezentujące dobre praktyki.

Pomoc w zakresie podnoszenia kompetencji świadczyły także biblioteki powiatowe i miejskie w miastach siedzibach powiatów. Biblioteki powiatowe prowadziły działania skierowane do bibliotek gminnych z terenu ich powiatu polegające na udzielaniu konsultacji osobistych, telefonicznych i mailowych dotyczących bieżących działań bibliotek oraz realizacji projektów, a także organizowaniu i współorganizowaniu różnego rodzaju form

szkoleniowych, w tym przygotowywano szkolenia dla bibliotek i bibliotekarzy macierzystego powiatu. Były to biblioteki w: Pieszku, Działdowie, Węgorzewie, Gołdapi, Iławie, Kętrzynie i Ostródzie.

BIBLIOTEKI JAKO MIEJSCA AKTYWNOŚCI RÓŻNYCH GRUP UŻYTKOWNIKÓW

Placówki w województwie warmińsko-mazurskim w dalszym ciągu udoskonalały swoją ofertę dla poszczególnych grup użytkowników, wciąż poszerzając ją o nowe działania skierowane do dzieci, młodzieży i dorosłych. Szczególną opieką objęły też osoby najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym i cyfrowym, a więc seniorów oraz niepełnosprawnych. Poprzez m.in.: aktywizację cyfrową, kulturalną, informatyczną i medialną użytkownicy mogli podnosić swoje kwalifikacje, zdobywać nowe umiejętności związane z dynamicznym rozwojem technologii, a także rozwijać zainteresowania.

W województwie warmińsko-mazurskim w roku 2016 funkcjonowały dwie filie publiczno-szpitalne: MBP w Działdowie i MBP w Biskupcu, w których pacjenci mogli skorzystać z komputerów oraz wypożyczyć książki i czasopisma.

By ułatwić dostęp do zbiorów osobom chorym, starszym i niepełnosprawnym bibliotekarze, wolontariusze oraz stażyści angażowali się w dowożenie książek do domu osobom zainteresowanym w ramach usługi „Książka na telefon”, którą świadczyło 76% bibliotek, w tym WBP w Olsztynie – polegała ona na dostarczaniu książki mówionej, audiobooków i nagrań muzyki na płytach CD do domów osób niepełnosprawnych bez możliwości stałego lub czasowego dotarcia do biblioteki.

Użytkownicy bibliotek z niepełnosprawnością wzroku na koniec 2016 r. mieli do dyspozycji zbiory: 3741 wol. drukowanych; 66 605 j.ew. audiowizualnych, elektronicznych; 816 tytułów licencjonowanych.

Aby obsługa osób niepełnosprawnych przebiegała w sposób profesjonalny, 79 pracowników bibliotek województwa warmińsko-mazurskiego zostało przeszkolonych w tym zakresie.

77 bibliotek współpracowało natomiast z Uniwersytetami Trzeciego Wieku. W ciągu 2016 r. biblioteki zorganizowały 636 imprez o charakterze integracyjnym i aktywnej edukacji skierowanych do osób niepełnosprawnych.

Wszystkie biblioteki z terenu województwa warmińsko-mazurskiego prowadziły szeroką działalność w zakresie pracy z najmłodszymi czytelnikami oraz dorosłymi, organizując

różnego typu spotkania i imprezy mające na celu promocję czytelnictwa. Były to zarówno akcje ogólnopolskie (np. Narodowe czytanie, Noc bibliotek), jak i o zasięgu powiatowym (np. dziewiąty nidzicki „Maraton Kulturalny – nidzickie spotkania z książką i teatrem”) czy lokalnym.

PARTYCYPACJA SPOŁECZNA

Biblioteki zawsze aktywnie uczestniczyły w życiu lokalnej społeczności i wciąż podejmują wiele działań związanych z życiem kulturalnym miejscowości, w których istnieją. Licznie uczestniczyli w nich także wolontariusze: w 2016 r. 37 placówek (31%) było wspomaganych ich pracą poprzez:

- ◆ organizację imprez okolicznościowych (np. wolontariusze-seniorzy bardzo czynnie włączyli się w akcje organizowane dla mieszkańców gminy Markusy: Narodowe Czytanie i konkurs recytatorski połączony z promocją czytelnictwa);
- ◆ organizację zajęć (np. pomoc w prowadzeniu zajęć plastycznych w MBP w Morągu, spotkanie lokalnego Klubu Kodowania w MGBP w Kisielicach, prowadzenie zajęć kreatywności w MBP w Lidzbarku Warmińskim);
- ◆ realizację projektów (np. w MGBP w Bisztyнку przy realizacji projektu „Kreatywnym bądź – w bibliotece stereotypowe myślenie wyłącz”);
- ◆ dostarczanie książek seniorom (np. BPMiG w Ornećce).

Najaktywniej z usług wolontariuszy korzystały biblioteki:

- ◆ BPG Markusy – 88 osób, głównie seniorów;
- ◆ MBP w Morągu – 135 osób;
- ◆ MBP w Reszlu – 27 osób; biblioteka podpisała umowę o współpracy z Fundacją Rozwoju Wolontariatu, która realizuje projekt „Projektor – wolontariat studencki” finansowany przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności. W ramach projektu 24 studentów UWM w Olsztynie pomagało przy realizacji reszelskiej Nocy Bibliotek;
- ◆ MGBP w Węgorzewie – 56 osób.

Niemal wszystkie biblioteki współdziałały z ośrodkami kulturalno-oświatowymi w gminach, w których się znajdują, a także z przedsiębiorcami i władzami samorządowymi. Często partnerami były domy lub ośrodki pomocy społecznej (MOPS, GOPS) czy domy dziennego pobytu. Biblioteki współpracowały także z instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi – byli to głównie partnerzy lokalni. Wśród nich warto wymienić szczególnie:

- ◆ uniwersytety (np. WBP w Olsztynie, MBP w Olsztynie, MBP w Kętrzynie);

- ◆ stowarzyszenia lokalne (np. MBP i GBP w Nowym Mieście Lubawskim, MBP w Działdowie, Biblioteka Elbląska, MBP w Giżycku, BP w Gołdapi);
- ◆ areszty śledcze (np. MBP w Działdowie, MBP w Iławie);
- ◆ uniwersytety III wieku (np. MBP w Braniewie, MBP w Ełku, MBP w Giżycku, BPG Markusy);
- ◆ inne instytucje i organizacje (np. Biblioteka Elbląska, WBP w Olsztynie, MBP w Biskupcu, MGBP w Dobrym Mieście, MBP w Działdowie, MBP w Górowie Iławeckim).

Powyższe przykłady bibliotek pokazują, jak ważną rolę w ich działalności pełni partycypacja społeczna. Współpraca z lokalnymi organizacjami i stowarzyszeniami oraz angażowanie do codziennej pracy wolontariuszy przynosi pozytywne skutki nie tylko w postaci konkretnych działań. Efektem partnerstwa jest również wzrost potencjału biblioteki, która realizując przedsięwzięcia integrujące mieszkańców, wzmacnia swoją rolę w życiu społeczności lokalnej.

POZYSKIWANIE ŚRODKÓW POZABUDŻETOWYCH

Biblioteki publiczne województwa warmińsko-mazurskiego w 2016 r. zrealizowały łącznie 225 (-52) projektów finansowanych ze źródeł pozabudżetowych. Spadek liczby realizowanych projektów w stosunku do ubiegłego roku spowodowany był m.in. zakończeniem programu Orange dla bibliotek 2019-2015, który zapewniał użytkownikom bezpłatny dostęp do Internetu.

Należy podkreślić, że biblioteki aktywnie uczestniczyły w bezpłatnych szkoleniach organizowanych przez WBP w Olsztynie dotyczących tworzenia wniosków projektowych oraz źródeł dających możliwość pozyskania grantów. Biblioteki starały się o środki pozabudżetowe, jednak nie zawsze z powodzeniem, np. do Programu Wieloletniego Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa Priorytet 2 „Infrastruktura Bibliotek 2016-2020” aplikowało 8 bibliotek, a dofinansowanie otrzymały 3; do programu „Kraszewski. Komputery dla bibliotek” złożyły wnioski 24 biblioteki, a dofinansowanie dostało 10.

Podobnie jak w latach ubiegłych z pozyskiwanych środków biblioteki realizowały zadania związane zarówno z działalnością bieżącą, jak i inwestycjami. W 2016 roku 3 biblioteki realizowały projekty finansowane w ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa Priorytet 2 „Infrastruktura Bibliotek 2016-2020” (informacja na str. 11).

Projekty związane z działalnością bieżącą bibliotek w roku sprawozdawczym dotyczyły głównie zagadnień związanych z rozbudową kolekcji zbiorów, ochroną lokalnego dziedzictwa

kulturowego, edukacją ekonomiczną, edukacją ekologiczną, promocją literatury i czytelnictwa oraz działaniami integracyjnymi na rzecz społeczności lokalnych.

W roku sprawozdawczym wszystkie biblioteki z województwa uzyskały dotację w ramach Programu Wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa” Priorytet 1 – „Zakup nowości wydawniczych do bibliotek” na łączną kwotę 919 387 zł (+51 349).

Poza ww. projektami 54 (-25) biblioteki realizowały inne działania finansowane ze źródeł pozabudżetowych. Wśród nich było:

- ◆ 26 gminnych bibliotek publicznych,
- ◆ 13 miejsko-gminnych bibliotek publicznych,
- ◆ 14 miejskich bibliotek publicznych,
- ◆ Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie.

Najważniejszymi projektami zrealizowanymi w 2016 r. przez WBP były:

- ◆ „Pasja: BIBLIOTEKA!” – projekt szkoleniowy zrealizowany ze środków Instytutu Książki w ramach Programu „Szkolenia dla bibliotekarzy”. Szerzej o projekcie na s. 22 niniejszej analizy;
- ◆ „Dyskusyjne Kluby Książki” – projekt Instytutu Książki dofinansowany ze środków Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego mający na celu kreowanie mody na czytanie, rozwijanie kultury literackiej i czytelnictwa, ożywienie i integrację środowisk skupionych wokół bibliotek publicznych oraz zachęcenie nowych użytkowników do korzystania z bibliotek publicznych. W 2016 r. działało 75 klubów, odbyło się 40 spotkań autorskich, zakupiono 1060 książek;
- ◆ VII edycja Przeglądu Wydawnictw Regionalnych „MojeTwojeNasze”, którego współorganizatorem była Stiftung Martin-Opitz-Bibliothek w Herne, a partnerami Urząd Miasta w Olsztynie i Polsko-Niemieckie Centrum Młodzieży Europejskiej w Olsztynie. Przegląd dofinansowany został przez Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej. Na realizację działań projektowych uzyskano środki finansowe z dotacji przedmiotowej Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej. Głównym celem przeglądu było promowanie wydawnictw regionalnych oraz książki wartościowej merytorycznie, wyróżniającej się pod względem walorów literackich, edukacyjnych i edytorskich.

Dziesięć bibliotek (MGBP w Miłomłynie, GBP w Purdzie, GCKB w Dąbrównie, GBP w Komorowie Żuławskim, GBP w Prostkach, GBP w Wilkasach, GBP w Świątkach, MBP w Szczytnie, CK MBP w Ostródzie, CKiT. Dział Biblioteka Miejska w Mrągowie) uzyskało

dofinansowanie z programu dotacyjnego Instytutu Książki „Kraszewski. Komputery dla bibliotek”. Natomiast do udziału w projekcie „O finansach... w bibliotece – IV edycja” dofinansowanego ze środków Narodowego Banku Polskiego, którego celem było zwiększenie u osób starszych mieszkających na terenach wiejskich i w małych miastach umiejętności korzystania z usług finansowych, w tym bankowości elektronicznej, zakwalifikowało się 9 bibliotek z województwa warmińsko-mazurskiego (MBP w Biskupcu, BPG w Godkowie, MBP w Morągu, MGBP w Węgorzewie, GBP w Dźwierzutach, BP w Rynie, CKB w Dobrym Mieście, MBP w Nowym Mieście Lubawskim i MBP w Olsztynku).

Wśród pozostałych grantodawców biblioteki wskazują:

- ◆ stowarzyszenia i fundacje: Fundacja Banku Ochrony Środowiska, Fundacja Banku Zachodniego WBK „Tu mieszkam, tu zmieniam”, Fundacja Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie, Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności, Fundacja Banku Ochrony Środowiska, Fundacja Zaczytani.org, Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, Fundacja Culture Shock, Fundacja Edukacja dla Demokracji, Fundacja „Legalna Kultura”, Fundacja „KULCZYK FOUNDATION”, Fundacja Ośrodka „Karta”, Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży, Fundacja Wspierania Przedsiębiorczości Regionalnej Gołdapi, Stowarzyszenie Przyjaciół Miejskiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Warmiński Zakątek”;
- ◆ samorządy stopnia gminnego, powiatowego, wojewódzkiego – 11 bibliotek (WBP w Olsztynie, MBP w Morągu, GBP w Iłowie-Osadzie, BPG w Mrągowie z siedzibą w Kosewie, CKiT. Dział Biblioteka Miejska w Mrągowie, MBP w Jezioranach, CKB w Dobrym Mieście, GBP w Wielbarku, MGBP w Nidzicy, GBP w Świątkach, MBP w Olsztynie);
- ◆ Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego – 8 bibliotek (MBP w Elblągu, MBP w Olsztynie, CK MBP w Ostródzie, BPG w Gronowie Elbląskim, MGBP w Miłomłynie, Biblioteka w Gwiździnach funkcjonująca w strukturach GCK w Mszanowie, MBP w Szczytnie, GBP w Lipowcu);
- ◆ inne instytucje, w tym: Instytut Książki, miejskie zespoły profilaktyki i terapii uzależnień, gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, powiatowe urzędy pracy – 5 bibliotek (BP w Gołdapi, BPG w Markusach, CKiT. Dział Biblioteka Miejska w Mrągowie, GBP w Iłowie-Osadzie, GBP w Wielbarku), INTERSOROH Organizacja Odzysku Opakowań SA, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, BGŻ BNP Paribas S.A., Warmiński Bank Spółdzielczy, Narodowy Bank Polski, Związek Gmin Warmińsko-Mazurskich w Olsztynie, Coca Cola Hellenic, Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie, Olsztyńskie Zakłady Graficzne, Księgarnia „Wiedza”, hurtownie książek, Media Markt, Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce, PEKAES.

Biblioteki poszukiwały form finansowego wsparcia swojej działalności nie tylko w programach grantowych, lecz także w formie sponsoringu i darowizn od instytucji publicznych i firm prywatnych, m.in. BPG Braniewo im. Marii Zientary-Malewskiej, MBP w Działdowie, MGBP w Miłomłynie, GCKB w Samborowie, GBP w Ostródzie, GBP w Srokowie, MBP w Giżycku.

Ponadto biblioteki aktywnie włączają się w projekty/przedsięwzięcia, które nie dają możliwości pozyskania środków pozabudżetowych, ale pozwalają na rozszerzenie zakresu usług, np.: Dyskusyjne Kluby Książki (52 biblioteki), Tablety w Twojej Bibliotece (26 bibliotek), Link do przyszłości. Zaprogramuj swoją karierę (3 biblioteki).

OCENA DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEK PUBLICZNYCH WARMII i MAZUR

za rok
2016

opracowanie:

Dział Analiz i Współpracy z Regionem WBP w Olsztynie

Wojewódzka Biblioteka Publiczna
Olsztyn 2017